

Situace myšlenková / Myšlené / Akt myšlení / Předmět myšlení / Výkon myšlení

Hans Wagner (1995, s. 15n.) udává čtyři základní členy „teoretického útvaru“ („eines theoretischen Gebildes“, což je dosti pochybný termín; nadále budu – zatím – dávat přednost jinému termínu, totiž „myšlenková situace“, přičemž uznávám, že i ten má svá vážná negativa): myslící subjekt, myšlený předmět, myšlenková činnost resp. myšlenkové akty, výsledek či produkt těchto aktů resp. celé myšlenkové činnosti. V průběhu dalších zkoumání uvidíme, že tu nejde pouze o zjednodušující schema, nýbrž o některé závažné chyby, spojené s tímto zjednodušením. Problémem docela zvláštním, který si necháme až na hodně pozdní dobu, je na prvním místě uváděný „subjekt“. Zvláštnost tohoto problému vysvětlíme teprve poté, co dokážeme nejprve zpochybnit a pak myšlenkově upřesnit druhý člen, totiž tzv. myšlený „předmět“. Myšleným předmětem nemusí být předmětná skutečnost, a přece i v tom případě je taková „předmětně nereálná“ skutečnost čímsi svébytným a velmi samostatným, co nelze považovat za součást ani aspekt našeho myšlení, tj. našich myšlenkových výkonů. A pak tu jsou ovšem ty myšlenkové úkony, akty, myšlenkové aktivity, činnosti. Myšlení není jakýmsi nepřetržitým proudem pocitů, nálad, představ a čeho ještě, nýbrž jsou to nepochybně jednotlivé akty, které ovšem vůbec nejsou od ostatních „uřaty sekýrou“, tj. naprosto odděleny, ale naopak zůstávají s nimi v závažné souvislosti. Navzdory všem těmto souvislostem však předěly mezi jednotlivými akty nejsou rušeny a nemusí být ani rozostřovány. Naopak právě k evropské myšlenkové a hlavně myslitelské tradici považujeme myšlení za tím kultivovanější, čím ostřejší hranici mezi jistými myšlenkovými útvary (rozumí se útvary v rámci myšlenkových aktů) dokáže zajistit. Vytyčování ostrých hranic tohoto druhu je od prvních starořeckých filosofů spojováno s vynálezem pojmů a s důsledným uplatňováním pojmovosti jako předpokladem myšlenkové relevance (jak ve filosofii, tak v jednotlivých vědách). A pokud jde posléze o tzv. výsledky či produkty, výtvořiny myšlení (myšlenkové aktivity), zdá se situace ještě dalekosáhle nezvládnutá, ačkoliv výzkumů bylo prováděno již mnoho. V každém případě je už z povahy těchto čtyř zmiňovaných „členů“ myšlenkové situace zřejmé, jak nedostatečné a velmi předběžné jsou naše znalosti skutečné povahy lidského myšlení. K tomu přistupuje nutnost počet oněch čtyř členů rozhodně o několik rozšířit.

(Praha, 950824-5.)